

Kommentarer og spørsmål om endring i vilkår for tildeling av forskningstillatelser

Sjømat Norge ved Sektorgruppe Fiskefôr, har i forbindelse med at det er oppstått utfordringer knyttet søknad om fornyelse av forskningstillatelser, diskutert innholdet i *Veileder for søknad om forskningstillatelse* fastsatt av Fiskeridirektoratet. På basis av diskusjonen ønsker sektorgruppen avklaringer og kommentarer til enkelte punkter i veilederen.

Sektorgruppe Fiskefôr er et interesseforum for medlemmer av Sjømat Norge som produserer fiskefôr. Sektorgruppe Fiskefôr skal ivareta fiskefôrindustriens interesser bl.a. i forhold til rammebetingelser som følger lover og forskrifter med særlig relevans for fiskefôrindustrien.

Fiskeridirektoratet gir gjennom sin nye veileder til søknad om og forlengelse av forskningstillatelse for laksefisk, uttrykk for en lovforståelse som etter vår oppfatning, vil kunne påvirke forskningsinnhold og metode på en uheldig måte.

Forskningstillatelser er en særtillatelse som gis med hjemmel i laksetildelingsforskriften. Forskningstillatelser er en av flere særtillatelser. Særtillatelsene har som formål som angitt i **akvakulturlovens § 1**:

§ 1. Formål

Loven skal fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten.

og i *Laksetildelingsforskriften*

§ 1-1. Formål

Forskriften skal bidra til at akvakultur av laks, ørret og regnbueørret blir lønnsomt og konkurransekraftig innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping langs kysten.

og § 6-1. Særlige formål

Akvakultur av matfisk til forskning skal bidra til å utvikle kunnskap som kommer akvakulturnæringen til gode, blant annet om driftsformer, teknologi, biologi, ernæring, fiskehelse og fiskevelferd.

Fiskeridirektoratet kom med ny *Veileder for søknad om forskningstillatelse* i januar 2022 om forståelse av lov og forskrift og hvilke vilkår som må oppfylles for innvilgelse og rapportering.

Noe av innholdet i veilederne gir grunn til bekymring og bør klargjøres.

Veilederens avsnitt 2 angir at forskriftens forskningsbegrep er å forstå slik:

"Formålet med forskningstillatelser fremgår av laksetildelingsforskriftens § 6-1. Slike tillatelser skal bidra til å utvikle kunnskap som kommer akvakulturnæringen til gode. Dette kan blant annet være kunnskap om nye metoder, ernæring, nye driftsformer og ny teknologi innen akvakultur av laksefisk i sjø. Dette omfatter ikke prosjekter som omhandler optimalisering, videreutvikling og forbedring av eksisterende driftsformer, teknologi og ernæring. Forventede resultater fra forskningen skal styrke utviklingen av næringen og bidra til økt forståelse av fiskens biologi, helse og velferd."

Forskning er i *Store norske leksikon* definert som følger: **Forskning** er å undersøke noe ved hjelp av vitenskapelig metode for å frembringe ny kunnskap. **Anvendt forskning** er virksomhet som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser. Teksten i veilederen beskriver "optimalisering" til ikke å være forskning, men beskrivelsen er vanskelig å skille fra hva anvendt forskning faktisk dreier seg om, og teksten i veilederen fremstår derfor som grunnlag for vilkårlighet i sondring mellom prosjekter som skal innvilges eller ikke innvilges forskningstillatelse.

Videre heter det at

*"Forskningstillatelser er ikke ment å frita næringsaktører for enhver form for risiko forbundet med forskning. **Havbruksnæringen bør, av hensyn til egen utvikling og konkurransekraft, prioritere å bidra til å videreutvikle næringen gjennom å delta i forskningsprosjekter, selv om det kan innebære for eksempel forhøyet biologisk og økonomisk risiko på kort sikt.**"* Er dette en beskrivelse av hva direktoratet vil legge til grunn for vedtak om forskningstillatelser dvs vurdering i hvilken grad bedriften som søker, er involvert i forskning som ikke er basert på forskningstillatelser?

*Kommersiell produksjon av matfisk utgjør en vesentlig risiko for tap av fisk. For at forskningstillatelser skal kunne tildeles, **må forskningen innebære en økt risiko for laksefisk utover den risiko som følger med kommersiell produksjon av matfisk.**"*

Vi antar at "risiko" også er økonomisk risiko. All forskning innebærer økonomisk risiko fordi man med de økte investeringer man legger i et forskningsprosjekt, kan ende opp med signifikante resultater som enten ikke bidrar til økt *"lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten"* eller at resultatene ikke gir grunnlag for signifikante konklusjoner og/eller at et gitt prosjekt må følges opp av nytt prosjekt for å nå målet om anvendelige resultater.

Sektorgruppen kan ikke se at veilederen på basis av dette bidrar til å forstå kriteriene for hva som legges til grunn for et vedtak om tildeling av forskningstillatelse, utover det som følger av ordlyden i § 6-1.

Veilederens pålegg om forskningsmetode

Veilederens punkt 9 angir:

«Tildelt forskningsbiomasse omfatter ikke kontroll-/referansecisk. Produksjon av fisk i kontrollgrupper innebærer ikke en forhøyet biologisk og økonomisk risiko utover det som er alminnelig i kommersielle matfisktillatelser i sjø. Produksjon av kontrollgrupper skal derfor gjennomføres i kommersielle matfisktillatelser.»

Veilederen skiller kontroll/referansecisk fra øvrig forskningsbiomasse. Begrunnelsen er at det ikke foreligger en forhøyet biologisk og økonomisk risiko i referansecisken.

Det er uheldig å skille ut en del av forsøket på denne måten. Referansecisken er en del av forsøket og kan ikke ha andre rammer (biotisk/abiotisk) enn øvrig forskningsbiomasse. I vitenskapelige forsøk inngår alltid kontrollgruppe/referanse som en del av forsøket, og det blir vanskelig å forsvare en ny standard som strider mot normal vitenskapelig metodikk.

Denne type forskning har ingen akseptabel faglig forankring og vil kunne svekke tilliten til resultatene. Det vil være i strid med lovens og forskriftens formål.

Videre er det feil at *Produksjon av fisk i kontrollgrupper innebærer **ikke en forhøyet biologisk og økonomisk risiko** utover det som er alminnelig i kommersielle matfisktillatelser i sjø*. Egenskapene for en kontrollgruppe kan være meget spesifikke dvs at den må oppfylle særskilte kriterier for vitenskapelig å kunne anses som kontrollgruppe for "testgruppen". Dersom kontrollgruppen ikke oppfyller de vitenskapelige kriteriene og underkjennes som sådan, vil prosjektet i verste fall anses som resultatløst. Det er åpenbart en vesentlig økonomisk risiko.

Oppsummering

Vi anser uklarhetene og enkelte premisser gitt i veilederen og som er beskrevet over, som utfordrende med tanke på å forstå vilkårene for tildeling av forskningstillatelser. Videre er det utfordrende at de skjønsmessige vurderinger som må gjøres i saksbehandlingen av søknader, synes å kunne bidra til vilkårlighet når de omtalte elementene i veilederen legges til grunn for vedtakene. På denne basis, vil vi anmode om noen klargjørende kommentarer fra direktoratet.

Vennlig hilsen
Sjømat Norge Sektorgruppe Fiskefôr

Henrik Stenwig
Direktør miljø og helse

Gjenpart: NFD